

Håndtering av HPAI på ville fugler - samarbeid mellom Mattilsynet og Miljødirektoratet

Dette dokumentet skal gi en oversikt over oppgaver i forbindelse med løpende overvåkning, melding, mistanke og tidlig oppdagelse og håndtering av utbrudd av HPAI på ville fugler. Dokumentet skal også gi en kort beskrivelse av hvilke forberedelser som bør gjøres for å håndtere et utbrudd av fugleinfluensa på ville fugler, hvem som har ansvar for hvilke oppgaver i et eventuelt utbrudd og hvordan vi skal samhandle.

DEL 1 LØPENDE OVERVÅKNING

Programnavn	Programeier	Innhold	Ansvarlig for prøveuttak
OK - Passiv overvåkning	Mattilsynet	Melding fra publikum, andre myndigheter og organisasjoner om syke/døde fugler	Mattilsynet
OK - Aktiv overvåkning	Mattilsynet	Prøver v/jakt og forskning/ringmerking	Jegere, ringmerkere og forskere
One Health 4 surveillance	VI/FHI	Observasjonsskjema, Prøveuttak iht instruks	NINA Polarinstituttet Ornitologer Statens naturoppsyn
Fuglestasjonene	Miljødir	Standardisert overvåking gjennom ringmerking på Lista og Jomfruland	Birdlife
ViltHOP	Vet.inst Miljødir	Sykdomsforekomst og beredskap med fokus på hjortevilt	Vet.inst
SEAPOP	NINA Miljødirektoratet	Bestandsovervåkning norske sjøfugler, utbredelse, reproduksjon, diett, voksenoverlevelse, økologi og habitatbruk	NINA Polarinstituttet

DEL 2 MELDING, MISTANKE OG TIDLIG OPPDAGELSE

Mattilsynet er avhengig av å få melding om døde ville fugler, da Mattilsynet i liten grad ferdes ute i felt. Særlig er det viktig at vi får tidlig melding om unormalt høy dødelighet på enkeltarter eller i avgrensede områder.

Melding til Mattilsynet skal primært skje via vår nettside:

<https://www.mattilsynet.no/skjemaer/meld-fra-om-dode-eller-syke-villfugler/skjema/meld-fra-om-syke-eller-dde-fugler-eller-dyr-ved-mistanke-om-fugleinfluensa>

Mattilsynet har behov for å standardisere hvordan vi får meldinger. Derfor skal meldeskjemaet brukes av alle som observerer døde fugler, inkludert

- NINA
- Polarinstituttet
- Ornitologer
- Statens naturoppsyn
- Kommuner, fylkeskommuner som får inn meldinger/oppdager døde fugler
- Andre offentlige etater og private organisasjoner som ferdes i felt (Fiskeridirektoratet, kystvakt, kystverket, osv)
- Privatpersoner

Det er VIKTIG at det oppgis antall fugler i skjemaet, ev. et anslag hvis det er mange. I kommentarfeltet i skjemaet oppgis også om det allerede er tatt ut prøver.

Prøveuttak

Personell som har mottatt prøvekit fra Veterinærinstituttet og har fått opplæring i prøveuttak, tar ut prøver iht instruks (se tabell i del 1).

Meldinger som kommer fra privatpersoner eller andre som ikke kan ta ut prøver selv, vurderes av Mattilsynet i henhold til beredskapsplan (nytt område, ny art, mange fugler, tid siden forrige prøveuttak). Mattilsynet vil ta ut prøver av disse ved behov.

Registrering i artsobservasjoner.no:

Innhente ukentlige rapporter om unormale mengder syk/død fugl.

Registreringer hos Veterinærinstituttet: Alle prøvesvar sendes i samlerapport til Mattilsynet ukentlig til fugleinfluensa@mattilsynet.no. Ved oversendelse av disse rapportene til Mattilsynet er det viktig at Veterinærinstituttet gir en kort orientering om de ser en endring i forekomst/utvikling som Mattilsynet bør være obs på.

Mattilsynet v/regionene registrerer alle meldinger som kommer via varslingen på nett (og det som ev. kommer på telefon, e-post og andre kanaler) i tavla i MatCIM fortløpende. Dersom regionene, enten via meldingene som kommer inn, oppslag i presse o.l. får informasjon om et større antall døde fugler, skal de varsle HK seksjon dyrehelse på vanlig måte via hendelser@mattilsynet.no.

Mattilsynet seksjon dyrehelse, team beredskap vurderer innkomne data minst en gang i uken slik at vi raskest mulig fanger opp at et større utbrudd kan være under oppseiling

- MatCIM (tavla)
- Prøvesvar/rapport fra Veterinærinstituttet
- Rapport fra artsdatabanken

Definisjon på utbrudd som krever iverksettelse av tiltak er beskrevet i beredskapsplanen for HPAI.

Tidlig oppdagelse - mistanke om begynnende utbrudd

Ved grunn til å mistanke at et større utbrudd er under oppseiling som krever tiltak utover overvåkning, skal Veterinærinstituttet og Miljødirektoratet/SNO varsle Mattilsynet ved å sende e-post til hendelser@mattilsynet.no. Andre, f.eks. NINA, Polarinstituttet og Birdlife, skal kontakte Mattilsynet på tlf 22 40 00 00, uten unødig opphold.

Ved behov er **Mattilsynet seksjon dyrehelse** ansvarlig for å kalle inn til møter med aktuelle samarbeidspartnere for å avklare om det skal defineres som et utbrudd som krever tiltak. Aktuelle deltakere på slike møter er Mattilsynet lokalt/regionalt, Veterinærinstituttet, Miljødirektoratet/SNO, NINA, Polarinstituttet, Birdlife og FHI. **Mattilsynet regionalt** er ansvarlig for å invitere til møter med lokale og regionale etater og organisasjoner.

DEL 3 FORBEREDELSE TIL HÅNDTERING AV UTBRUDD

Aktuelle oppgaver og tiltak for forberedelser til håndtering av utbrudd, med ansvarlige

Oppgave/tiltak	Beskrivelse	Ansvarlig	Bidrag
Etablere operativ ekspertgruppe	Finne medlemmer, utarbeide «mandat»	HK seksjon dyrehelse	
Kontakt med kommunene	<ul style="list-style-type: none"> - Oversikt over rasteplasser, hekkeplasser osv for ville fugler (massedød) - Håndtering av innsamling, oppbevaring av enkeltfugler/stort antall fugler? - desinfeksjonsstasjoner og drift av disse? - Ferdselforbud? - Lokalt/regionalt kommunikasjonsbehov 	Mattilsynet regionalt/lokalt	Statsforvalteren <ul style="list-style-type: none"> - gir råd om hvor det kan være aktuelt med ferdsselforbud. - gir info til lokalt Mattilsyn om rasteplasser/hekkeplasser for vilt. - kan bidra med informasjon til befolkningen. - kan på anmodning bidra med kontakt opp mot kommunene og beredskapsrådet.
Kontakt med avfallsselskaper	Hvem kan behandle døde fugler? Krav til oppsamling, transport, mellomlagring osv.?	Mattilsynet regionalt/lokalt	Statsforvalteren har oversikt over avfallsselskaper og kan gi råd.
Avklare ansvarsforhold ved innsamling av døde fugler	Er det ulikt i områder med og uten infisert sone?	HK seksjon dyrehelse	HK seksjon planter og innsatsvarer Miljødirektoratet
Oversikt over aktuelle måter å behandle døde fugler	Iht Biproduktregelverket, forurensnings- og miljøregelverk. Oversikt på mattilsynet.no	HK Seksjon planter og innsatsvarer	HK Seksjon dyrehelse Miljødirektoratet
Kommunikasjon	Oppdatere nettsider Andre, proaktive komm.tiltak til aktuelle målgrupper? Hvem, hva, når, hvordan?	HK Seksjon dyrehelse	Kommunikasjon, HK Seksjon Planter og innsatsvarer Regionene Miljødirektoratet Statsforvalteren Andre etater
Kartlegging av lokalt behov for personell	Hvilke oppgaver kan bli aktuelle? Hvordan dekker vi behovet for personell, særlig i ferien? Plan for bemanning	Mattilsynet regionalt/lokalt	Seksjon dyrehelse Miljødirektoratet

DEL 4 HÅNDTERING AV UTBRUDD

Aktuelle oppgaver og tiltak ved utbrudd, med ansvarlige

Oppgave/tiltak	Beskrivelse	Ansvarlig	Bidrag
Varsling om påvisning av HPAI hos villfugl	Varsle berørte etater og organisasjoner	Mattilsynet	
Definere at det pågår et utbrudd som krever tiltak = offisiell bekreftelse av utbrudd iht 2020/687 art 63		Mattilsynet seksjon dyrehelse	Mattilsynet lokalt VI Miljødirektoratet
Oppstartsmøte	Orienterer berørte etater og iverksette tiltak	Mattilsynet seksjon dyrehelse	
Vurdere infisert sone og aktuelle tiltak	Iht 2020/687 art 63	Mattilsynet seksjon dyrehelse	Ekspertgruppen
Tiltak for å begrense spredning	Vurdere ferdselsforbud, jaktforbud, innsamling av døde fugler	Mattilsynet seksjon dyrehelse	Miljødirektoratet
Utbrudd i verneområde	Egne forskrifter som må følges for hvert enkelt område	Verneområdemyndighet	Statsforvalteren eller andre aktører som har fått forvaltningsmyndighet over et verneområde, se: https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/oversikt-over-forvaltningsmyndighetenes-ansvar-for-verneomrader/
Tiltak for vern av sårbare arter		Miljødirektoratet	HK seksjon dyrehelse
Samordna kommunikasjongstiltak		HK seksjon dyrehelse	Andre etater må bidra til å spre informasjonen
Informasjonsmøter med lokale etater, myndigheter og andre aktører		Mattilsynet lokalt/regionalt	
Opplæring av personell som skal samle inn døde fugler	Smittespredning, egenbeskyttelse, dyrevelferd?	Kommunelege?	FHI har laget opplæringsvideo om bekledning

Iverksette og gjennomføre innsamling	Se beredskapsplan HPAI	Kommunene	Mattilsynet lokalt Kommunelege
Datainnsamling ved innsamling av døde fugler	Alder, art	NINA eller andre som MDir bemyndiger	
Oppbevaring av død fugl etter innsamling	Tømmerutiner (regelmessig tømning mht mengde og temperatur)	Kommunene	
Transport av avfall	Transportør skal være registrert hos Mattilsynet og ivareta merking og sporing	Registrerte transportører	Kommuner Mattilsynet lokalt
Mottak av avfall på avfallsanlegg	Identifisere anlegg som kan ta imot i forkant	Kommunene	Mattilsynet Miljødirektoratet Statsforvalteren
Tilsyn med oppsamling, transport, mottak og behandling av avfall		Mattilsynet lokalt	
Evaluering av hendelsen og oppfølging av berørte	Særlig obs på oppfølging av personell som har samlet inn døde fugler	Mattilsynet, alle nivå	Kommunene Statsforvalteren Miljødirektoratet Andre

DEL 5 STATISK INFORMASJON PÅ NETTSIDER OG I PLANVERK

Mattilsynet	
Tema	Beskrivelse
Varsling	Skjema
Døde eller syke villfugl og andre ville dyr	Symptomer og testing Avliving av fugl Fjerning av fugl på egen eiendom
Svar til innbyggere om fugleinfluensa	Fugleinfluensasmitte sirkulerer blant ville fugler i store deler av landet. Under finner du svar på de vanligste spørsmålene vi får om fugleinfluensa.
Råd om håndtering av fuglevilt og syke rovdyr	Råd til deg som håndterer fuglevilt Varsle om syke eller døde fugler Kjøtt fra fuglevilt bør varmebehandles Råd om rovdyr
Informasjon til ringmerkere om fugleinfluensa	Kan jeg fortsette å ringmerke ville fugler? Råd til deg som skal ringmerke fugler Varsle om sjuke eller døde fugler
Informasjon til kommuner ved innsamling av ville fugler som er døde av fugleinfluensa	<ul style="list-style-type: none"> • Beskyttelsesutstyr ved innsamling av døde fugler • Vask og desinfeksjon av klær og fottøy • Avfallshåndtering for fugler som er døde av fugleinfluensa • Avfallsanlegg og deponier • Informasjon fra kommune til innbyggere og turister
Informasjon til privatpraktiserende veterinærer om fugleinfluensa og Newcastle-syke hos fugler	Mest om sykdom hos holdte fugler Avliving av fugl Fugleinfluensa hos pattedyr Prøvetaking av katter Beskytt deg selv mot smitte
Til privatpraktiserende veterinærer om fugleinfluensa hos pattedyr	Symptomer og prøvetaking katt Symptomer og prøvetaking storfe Andre dyr
Hva gjøres for å bekjempe fugleinfluensa i Europa?	
Dyresjukdommar - kven har ansvar for kva?	
Veterinærinstituttet	
Aviær influensa (AI)	Inkl lenke til statusrapporter
Fugleinfluensa hos villfugl i Norge	
Aviær influensa hos villfugl	
Miljødirektoratet	
Fugleinfluensa: Mattilsynet har hovedansvaret	
Informasjon om jakt og fugleinfluensa	
Fugleinfluensa: Håndtering av innsamlede, døde fugler	
FHI	
Samleside om fugleinfluensa	